

odpravijo razločivni nauki v verozakonih; kdor zna doslednje misliti, lahko to razumeva. Bralcem „Tovarša“ je menda znano, kakošne svete je dajal Diesterweg učeniku, kedar ima učiti verozakon, pa ga v srcu ne veruje.

Konečno naj še pristavim nekatere verstice. Nравnoverska odgoja je tudi po novi šolski postavi zapovedana, in slavna vlada je to javno v mnogih prilikah izrekla. Ta нравnoverska odgoja pa pri nas ne more drugačna biti, kakor katoliška. V verskih rečeh dovoljujejo nove postave učiteljem večjo prostost, toliko večja pa je sedaj dolžnost vernega učitelja, da se ne sramuje svoje vere očitno pokazati, toliko bolj častno tudi zanj, ako je pokoren cerkvenim postavam tudi sedaj, ko ga deželjska postava tako strogo v to ne veže.

M. Močnik.

O učilu pri branji.

Za učiteljski zbor spisal L. Belar.

Govor ima posamesne glase in vsak glas svoja znamenja, kateri so déli vse abecede.

Iz malega števila teh znamenj se po pismu kaže bogati zaklad posamesnih besedi.

Ko se učenci vadijo brati, treba je, da 1) vsaki glas in njegovo znamenje dobro poznajo, t. j., da čerke pravilno berejo; 2) morajo vsak izrek, kateri se izobražuje po mnogoverstnem verstenju čerk, prav izrekati t. j. zloge brati; 3) morajo ravno tako tudi cele stavke po slovniških pravilih s primernim povdarkom brati.

Te tri vaje imajo namen učence v mehaničnem branju tehtno izuriti, in so tedaj prva in naj imenitnejša podlaga vsemu nauku v branju. Vsaki učni način se naslanja na prej omenjene tri točke, in skušnja uči, da se po različnih potih namen doseže. Treba pa je na tanko prevdariti, ktera pot je boljša. Zeleti je, da se to učilo, kolikor mogoče, boljše in lajša.

Po mojem mnenju je naj bolje tisto učilo, ktero ima v podlago glavna učna vodila.

Govoril bodem o teh učilih in dokazal, ktero je naj boljše in vgodnejše za naše začetne šole.

Že prvo leto mojega delovanja na šolskem polju se je tu in tam pri nauku v branji že opuščalo čerkanje, in se je

slovkovalo. Tudi jaz sem se poprijel tega novejšega učila, akoravno nam ga v tadanji pripravniški šoli niso priporočevali. Skušnja pa me je učila, da ima ta učni način lepe spretnosti od prvega.

Glavno vodilo pri podučevanju je: podučuj naravno! Da je to učilo na podlagi tega vodila, kaže to, ker se razvija iz pravilnega govora, t. j. iz živčnih glasov. Tu dobiva vsaka čerka svoj pravi glas; pri čerkanju se pa čerke drugače glasé, kakor se slišijo pri navadnem govoru. Čerkanje tedaj ni naravno, ker se čerke in izreki z glasovi ne vjemajo. Otroci so se po tem učilu veliko pozneje brati naučili. — Spominjam se, kako smo se učili le bolj na pamet brati. Iz lažnjivega čerkanja oko ni moglo najdeti pravega izreka, ker čerk nismo po pravih glasih poznali. Čerkanje tedaj pri začetnem nauku ne veljá; koristi pa vendar tudi pri poznejem podučevanju, kedar učenci že znajo brati, da se namreč vadijo pravopisja, kar se posebno priporoča pri učenju drugega jezika.

Učilo, po katerem se uči brati in pisati ob enem, je sedaj sploh naj bolj navadno in tudi naj boljše. To učilo nauk v branji zelo oživlja, in na vse strani budi in hrani dušne in telesne moči. Učiteljem, kateri učé po tem učilu, ni treba dokazovati, da je ta nauk edini naj boljši, spešnejši in tudi naj kratkočasnejši v naših začetnih šolah.

Želeti je, da bi se tega učila noben učitelj v začetni šoli ne ogibal. Temu učilu ugovarjajo le tisti, ki ga še dobro ne poznajo in ne rabijo. Nekteri pravijo, da to učilo ni vgodno za to, ker si ubožni učenci ne morejo napraviti dovolj pisalnega orodja. Tablica in čertalnik staneta naj več kakih 5 do 6 kr.; ako bi bil kdo iz med učencev res tako reven, da bi ne mogel tega kupiti, bi se toliko soldov že dobilo po drugi poti.

Učitelj sem 16 let po deželi, torej tudi tega zadržka ne morem odobriti. Drugi menijo: neredno obiskovanje šole je vzrok, da se ne more ravnati po tem učilu. Vprašam pa: kje po deželi morejo učenci v natančnem redu hoditi v šolo? Ali ni zima in opravila na kmetih povsod enaki zadržek nerednega obiskovanja? Če je enemu učitelju mogoče, zakaj pa pri enakih razmerah ne vsem?

Neredno obiskovanje šole napravlja več razredov, ktere more učitelj ob enem podučevati. Ali ni tedaj ravno pri takih okoliščinah to učilo naj pripravniše, da se otroci med tem, ko

se učitelj pečá z enim razredom, drugi ne dolgočasijo? Priterdim pa, da ta učni način moči učiteljeve bolj napénja; da bi se pa učiteljem priljubil, kažem še glavna učna vodila, na ktera se ta metoda naslanja, in tako nauk v branji in pisanji zeló pospešuje.

Ktera prej omenjenih metod zbuja bolj učenceve moči? Jaz mislim, da ta, ker se pri tej oko, uho, roka in vsi govorni organi ob enem vadijo. Otrok se torej vadi z dušo in telesom delati. Zraven se tudi opravičuje glavno vodilo: poduk naj bo prijeten. Kako veselje je za male, ako to, kar berejo, tudi znajo sami začerkati!

Podobe, ktere so se oči navzele se še bolj vtisnejo, ako si jih učenci s pisanjem poočitajo. To veljá glavnemu vodilu: poduk naj se vedno poočituje!

Mladini je prirojeno gibanje. Ker se dušne moči le s pomočjo telesnih razvijajo, je treba, da se razmišljenosti ustavlja in tudi životu daje dela.

S tem učnim načinom se tedaj vadijo delati in misliti, in tako se v šoli ohrani mir in red.

Pri vsakem, posebno pa pri začetnem nauku naj učitelj združuje več namenov. Branje je središče vsega nauka v govorjenji; iz tega izvira pravilno govorjenje, pisanje in branje, in ne narobe. To učilo še posebno slovniške vaje v govorjenju in pisanju naravno razvija in pospešuje, ne pa posamesno čerkanje ali slovkanje. S tem se dela na korist pravopisju, lepopisju in sploh spisovanju. Napredek, ktereга smo v novejšem času dosegli v lepopisji, je temu očiten dokaz.

Iz svoje lastne skušnje vem, kako koristno je to učilo za tiste, kteri niso imeli prilike, da bi bili hodili v šolo. Učiteljari! sem že na dveh novo vstanovljenih šolah. Da je tam nevednost in ukaželjnost navadno večja kot drugod, je gotovo. Vaje, ktere so učenci domá na tablicah izdelovali, so odrasčeni posnemali, in so se tako brati in pisati naučili.

Če tudi ta učni način na videz ne dela ravno čudežev, je vendar vspeh toliko gotovši, ker se ž njim naravno napreduje.

Ako se tedaj za to učilo potegujem, nočem pa nikakor terditi, da ie po tem dosežemo namen. S tem le hočem dokazati, da je učencu bolj naraven, kakor čerkanje in posamesno slovkanje.

Kdor je na to gledal, po kako različnih potih si je že marsikteri ta ali uni prisvojil vednosti, ne more le eno učilo za edino pravo, ampak le za boljše pripoznavati.

Tukaj velja prislov: Poskusimo vse, in poprimimo se boljšega.

P o s t a v a

za vojvodstvo Kranjsko o šolskem nadzorstvu.

(Konec.)

III. Deželno šolsko svetovalstvo.

§. 33. Naj višje šolsko nadzorništvo v deželi je c. k. deželno šolsko svetovalstvo.

Njemu so podložne:

1. šole in odgojilni zavodi, ki so odločeni okrajnemu šolskemu svetovalstvu v delokrog;

2. odgojilnice za učitelje in učiteljice na ljudskih šolah in šole vadnice, ki so zraven;

3. srednje šole, (gimnazije, realne gimnazije in realke), ravno tako tudi privatne in posebne šole te verste, ako so te pod višjim vodstvom učnega ministerstva.

§. 34. V deželnem šolskem svetovalstvu so:

1. deželni pervosednik ali namestnik, kterega on imenuje, kot pervosednik;

2. dva poslanca deželnega odbora;

3. poročevalec za upravo in gospodarstvo pri šolah;

4. deželni šolski nadzorniki;

5. dva katoliška duhovna;

6. dva uda iz med učiteljev.

§. 35. Ude deželnega šolskega svetovalstva, kterih omenja §. 34. pod št. 3. 4. 5. in 6., imenuje cesar po nasvetu ministra za bogočastje in uk, in sicer dva katoliška duhovna po predlogu knezoškofjskega ordinarijata, dva uda iz med učiteljev pa po nasvetu deželnega odbora, in upravnega poročevalca v dogovoru z ministrom notranjih zadev.

Služba udov deželnega šolskega svetovalstvo imenovanih v §. 34. št. 2. 5. in 6. traja šest let. Udje iz med učiteljev dobivajo službnino iz deržavnih denarjev.

§. 36. Deželno šolsko svetovalstvo ima v zadevah sebi podložnih šol tisto oblast, katero je dosihmal imela politična de-